

POSTANOWIENIE

Dnia 22 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku M. R. i K. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w [...]
o wysokość podstawy wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 22 listopada 2017 r.,
zażalenia wnioskodawczynie M. R. na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 14 czerwca 2017 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z dnia 14 czerwca 2017 r. postanowił:
I. sprostować niedokładność w komparycji zaskarżonego apelacją M. R. wyroku
Sądu Okręgowego w [...] VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26
lutego 2015 r. w zakresie oznaczenia przedmiotu sporu, w ten sposób, że zamiast
„o podleganie ubezpieczeniom społecznym” wpisać „o wysokość podstawy wymiaru
składek”; II. odrzucić apelację organu rentowego od powyższego wyroku Sądu
pierwszej instancji zmieniającego zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych III Oddział w [...] z dnia 27 czerwca 2014 r., znak:
829/DPS/2014/UBS-1 w ten sposób, że podstawa wymiaru składek na
ubezpieczenia społeczne z tytułu zatrudnienia M. R. u K. G. prowadzącej

działalność gospodarczą pod nazwą „K.” w [...] od dnia 1 lutego 2014r. na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/2 etatu wynosi 2.000 (dwa tysiące) złotych brutto.

Sąd Apelacyjny w [...] zważył, że zgodnie z art. 370 k.p.c. Sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym apelację wniesioną po upływie przepisanego terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie. Apelacja z innych przyczyn niedopuszczalna, to w szczególności apelacja w stosunku do orzeczenia nieistniejącego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w sentencji zaskarżonego apelacją organu rentowego wyroku Sądu pierwszej instancji zmieniającego zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w [...] z dnia 27 czerwca 2014 r. w ten sposób, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu zatrudnienia M. R. u K. G. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą „K.” w [...] od dnia 1 lutego 2014 r. na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/2 etatu wynosi 2.000 (dwa tysiące) złotych brutto, brak było rozstrzygnięcia w przedmiocie oddalenia odwołań w pozostałej części. Tymczasem zaskarżony wyrok nie uwzględniał odwołań M. R. i K. G. w całości, ponieważ żądaniem odwołujących było ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu zatrudnienia M. R. u K. G. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą „K.” w [...] od dnia 1 lutego 2014 r. na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/2 etatu w kwocie 6004 zł.

Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Sądu Najwyższego, w sytuacji gdy strona wniosła środek odwoławczy dotyczący przedmiotu nieobjętego rozstrzygnięciem w sentencji orzeczenia, to środek ten podlega odrzuceniu jako niedopuszczalny z powodu braku substratu zaskarżenia (por. postanowienia SN z dnia: 25 lutego 1997 r., II CKN 15/97, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 89; 11 września 2002 r., V CKN 1165/00; 19 lipca 2006 r., I CZ 35/065; 10 listopada 2009 r., II PZ 19/09; 4 lutego 2011 r., I UZ 174/10, 21 września 2011 r., II PK 34/11). Tak k też wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 stycznia 2015 r. (II UZ 60/14, LEX nr 1652391).

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak w sentencji zaskarżonego apelacją wyroku rozstrzygnięcia co do oddalenia odwołań od decyzji organu rentowego w części dotyczącej ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu zatrudnienia M. R. u K. G. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą „K.” w [...] od dnia 1 lutego 2014 r. na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/2 etatu w kwocie 6004 zł czyni wyrok w tym zakresie nieistniejącym i uniemożliwia skuteczne jego zaskarżenie w tej części. Odwołujące się reprezentowane przez profesjonalnego pełnomocnika mogły wnieść o uzupełnienie wyroku Sądu Okręgowego w tej części, czego nie uczyniły. Pełnomocnik M. R. w apelacji wskazał w zakresie zaskarżenia, że zaskarża wyrok w części tj. w zakresie nieuwzględnienia żądania odwołującej o stwierdzenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu zatrudnienia u K. G. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą „K.” w [...] od dnia 1 lutego 2014 r. na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/2 etatu wynosi 6.004 zł.

Sąd pierwszej instancji bezsprzecznie nie orzekł o całości żądania odwołujących się i nie oddalił odwołań w pozostałej części, ponad kwotę 2000 zł brutto. W tym stanie rzeczy apelacja odwołującej się M.R. powinna być odrzucona przez Sąd Okręgowy. Zgodnie z art. 373 zd. 1 k.p.c. sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji.

M.R. zaskarżyła powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] w części odrzucającej apelację wnosząc o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji i orzeczenia o kosztach „niniejszego postępowania.”

Zaskarżonemu postanowieniu zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, które to uchybienie miało wpływ na wynik sprawy, tj. art. 372 k.p.c. w związku z art. 370 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z art. 367 § 1 k.p.c. poprzez błędne uznanie, że apelacja odwołującej się została wniesiona od wyroku w części nieistniejącej w sytuacji, gdy wyrok Sądu Okręgowego był wyrokiem ustalającym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i jako taki zawierał w sobie jednocześnie oddalenie żądania ustalenia tej podstawy wymiaru w kwocie wyższej, tj. w kwocie 6004,00 zł brutto, bez osobnego rozstrzygnięcia o

oddaleniu odwołania w pozostałej części, 2) art. 351 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że odwołująca obowiązana była do złożenia wniosku o uzupełnienie wyroku w sytuacji, gdy wyrok Sądu Okręgowego orzekł o całości żądania i nie było podstaw do jego uzupełnienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie ma uzasadnione podstawy.

1. Zgodnie z art. 367 § 1 k.p.c. od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji. Na tle tego przepisu w judykaturze i doktrynie utrwalony jest pogląd, że zaskarżone może być tylko orzeczenie istniejące. Nie można zatem wnieść środka odwoławczego od orzeczenia, które nie zostało - w rozumieniu przepisów prawa procesowego - wydane. Chodzi tu zarówno o brak orzeczenia w ogóle, jak i o brak w wydanym orzeczeniu rozstrzygnięcia w określonym przedmiocie. Apelacja odnosząca się do nieistniejącej części wyroku podlega zatem, jako niedopuszczalna, odrzuceniu na podstawie art. 370 k.p.c., gdyż - w rozumieniu przepisów prawa procesowego - w tym zakresie orzeczenie nie zostało wydane.

2. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się na ogół, że wyrok jest niepełny, jeżeli sąd nie odniósł się do przedmiotu procesu określonego treścią żądania i jego podstawą faktyczną, nieobejmujący zatem wszystkiego tego, co stanowiło przedmiot rozpoznania. Zatem w sytuacji, gdy strona wniosła środek odwoławczy dotyczący przedmiotu nieobjętego rozstrzygnięciem w sentencji orzeczenia, to środek ten podlega odrzuceniu jako niedopuszczalny z powodu braku substratu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 25 lutego 1997 r., II CKN 15/97, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 89; z 11 września 2002 r., V CKN 1165/00, z 19 lipca 2006 r., I CZ 35/06, z 10 listopada 2009 r., II PZ 19/09, z 21 września 2011 r., II PK 34/11).

3. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stwierdził, że brak w sentencji zaskarżonego apelacją wyroku rozstrzygnięcia co do oddalenia odwołania od decyzji organu rentowego w części dotyczącej ustalenia podstawy

wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 6004 zł czyni wyrok w tym zakresie nieistniejącym i uniemożliwia skuteczne jego zaskarżenie w tej części.

4. W związku z tym należy zważyć, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych Sąd Najwyższy dopuszczał jednak możliwość złożenia apelacji od wyroku zmieniającego decyzję organu rentowego i niezawierającego orzeczenia o oddaleniu odwołania dotyczącego przyznania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy lub renty stałej, i podobnie - co do daty przyznania prawa, argumentując, że chociaż treść żądania dotyczącego daty początkowej prawa do renty można wyinterpretować z treści wniosku, co mogłoby uzasadniać częściowe oddalenie odwołania, to ewentualne wady w zakresie tego elementu wyroku należy traktować tak samo jak błędy co do rodzaju renty lub okresu jej trwania, w kwestiach niewymaganych określenia we wniosku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2008 r., III UZ 17/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 110). Ten właśnie pogląd został powtórzony w orzeczeniach, w których Sąd Najwyższy przyjmował dopuszczalność zaskarżenia wyroku niezawierającego orzeczenia o oddaleniu odwołania w sprawie o przyznanie renty okresowej w miejsce żądanej renty stałej (por. postanowienie z dnia 13 listopada 2014 r., I UZ 21/14), w sprawie o stwierdzenie umiarkowanego stopnia niepełnosprawności do określonej daty (postanowienie z dnia 22 sierpnia 2008 r., I UZ 83/12), w sprawie o składki na ubezpieczenie wypadkowe w określonej wysokości bez orzeczenia pozytywnie lub negatywnie o pozostałej kwocie składek (postanowienie z dnia 5 sierpnia 2011 r., III UZ 17/11), w sprawie o rentę (postanowienie z dnia 15 października 2015 r., II UZ 23/15., w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że orzeczenie o przyznaniu renty od określonego dnia zawierało implicite rozstrzygnięcie o oddaleniu odwołania co do żądanych świadczeń przeszłych objętych wnioskiem rentowym, i w tym zakresie mogło być zaskarżone w oparciu o art. 367 § 1 k.p.c.; por. także postanowienie z dnia 22 marca 2016 r., I UZ 40/15).

5. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 4 sierpnia 2016 r., III UZP 11/16, OSP 2017 nr 7-8, poz. 65, s. 3 stwierdził, że „ubezpieczonemu przysługuje apelacja w sprawie o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy, jeśli sąd pierwszej instancji w części zmienił decyzję organu rentowego i nie oddalił

odwołania w pozostałym zakresie (art. 367 § 1 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c.).

6. Odnosząc się do powyższego stanowiska Sądu Apelacyjnego (zob. wyżej, pkt 3) zauważyć trzeba, że przedmiot sporu w sprawach ubezpieczeniowych determinuje w pierwszej kolejności przedmiot decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie zakres odwołania od tej decyzji, ponieważ rozpoznając odwołanie od decyzji organu rentowego, sąd ubezpieczeń społecznych rozstrzyga o zasadności odwołania w granicach wyznaczonych, z jednej strony, zakresem samego odwołania, a z drugiej przez przedmiot decyzji (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 1 września 2010 r., III UK 15/10, z dnia 9 września 2010 r., II UK 84/10, z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNP 2002 nr 5, poz. 121 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000 nr 15, poz. 601; z dnia 13 października 2009 r., II UK 234/08, z dnia 2 marca 2011 r., II UZ 1/11, z dnia 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, OSNP 2011 nr 15-16, poz. 215; z dnia 3 lutego 2010 r., II UK 314/09). Jak zaznaczył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 4 sierpnia 2016 r., III UZP 11/16 konieczność zmiany zaskarżonej decyzji (w całości lub w części) wymusza pozytywne rozstrzygnięcie sądu. Z treści art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. nie da się wyinterpretować konieczności orzekania negatywnego w sytuacji, gdy sąd zmienia w części zaskarżoną decyzję organu rentowego.

7. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 16 listopada 2016 r., I UZ 29/16 podkreślił, że „koncepcja zakładająca oddzielność podstaw prawnych z § 1 i § 2 art. 477¹⁴ KPC opiera się na występowaniu zmiennej, którą jest „uwzględnienie” bądź „brak podstaw do uwzględnienia” odwołania. Została ona zadekretowana literalnie w omawianych przepisach. W rezultacie wtórne wobec tej oceny jest dokonanie zmiany zaskarżonej decyzji (w części lub w całości). Wychodząc z tego założenia należy traktować § 1 i § 2 omawianego przepisu jako alternatywne „ścieżki” postępowania. Uwzględnienie odwołania prowadzi do zmiany zaskarżonej decyzji w całości lub w części, jednak bez konieczności oddalania odwołania w pozostałym zakresie. W rezultacie częściowe oddalenie odwołania potwierdza tylko efekt osiągnięty przez zakresową zmianę decyzji i orzeczenie co do istoty sprawy.”

8. Uwzględniając powyższe stwierdzić należy, że skoro Sąd pierwszej instancji wyrokiem zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu zatrudnienia M.R. u K. G. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą „K.” w [...] od dnia 1 lutego 2014 r. na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/2 etatu wynosi 2.000,00 zł brutto, co nie było w całości zgodne z żądaniem odwołania ustalenia tej podstawy w kwocie 6004,00 zł, to brak oddalenia odwołania w pozostałym zakresie nie oznacza „braku substratu zaskarżenia.” Wobec powyższego bezprzedmiotowe było składanie wniosku o uzupełnienie wyroku zgodnie z art. 351 k.p.c.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

kc